

Op eigen initiatief

Zoals de grootste boom ontkiemt uit het kleinste zaadje, zo ontstaan ook duurzame initiatieven: bescheiden van onderaf. Zoals van Lucy, die zwerfafval te lijf gaat en zich hard maakt voor een bloemrijke tuin. En Sandra, die meehelpt schone, groene initiatieven op te zetten met bewoners.

Lucy van Vrijberghe de Coningh Bewoonster De Heul in Bussum

'Weet je dat één sigarettenpeuk acht liter water vervuult? Ja, die peuken zijn echt het ergste op straat. Ik kom er veel tegen als ik wekelijks zwerfafval in de buurt opruim met mijn knijper. Ik doe dat ook op het strand van Muideren. Daar heb ik eens een krab bevrijd die verstrikt zat in plastic linten van ballonnen. Als ik flesjes frisdrank vind, neem ik de doppen mee. Die doneer ik aan het Koninklijk Nederlands Geleidehonden Fonds. Ik zit in de bewonerscommissie van appartementengebouw De Heul en daar gaan we met Dudok Wonen een duurzaamheidsplein inrichten. Er komen knijpers te hangen en je kunt er doppen doneren. Mijn wens is om onze binnentuin aan te pakken. Er zijn te veel struiken en gras met te weinig kleur. Het is allemaal groen terwijl je met bijvoorbeeld lupine of spirea paarse en roze tinten krijgt. De natuur en mensen verdienen dat.'

Sandra Geerling Platform Samen Sneller Duurzaam Gooise Meren

'In de Betje Wolfflaan in Bussum werkten we voor het eerst samen met Dudok Wonen. We organiseerden samen met Versa Welzijn de Kids Cleanup Day: kinderen en ouders ruimden met elkaar het zwerfvuil op. Het was een gezellige aftrap naar meer. Want er hangen nu permanent knijpers in de gebouwen zodat bewoners de straten schoon kunnen houden. Zo'n opgeruimde buurt is natuurlijk veel fijner wonen. In Gooise Meren kunnen alle inwoners dit doen door een straat te adopteren en schoon te houden. Dat is al met ruim 200 van de 633 straten gebeurd. De Kids Cleanup Day zorgt ook voor een band tussen bewoners. Met Dudok Wonen onderzoeken we of we zo'n actie elders kunnen herhalen, maar dan om met bewoners een hofje van groen te voorzien.'

Werkt u ook aan het schoner of groener maken van uw buurt? Laat het ons gerust weten via info@dudokwonen.nl. Misschien kunnen we u hierin ondersteunen.

Tip: helpt minder water

Door waterbesparende ringetjes aan te brengen bij het uiteinde van uw kranen en aan het begin van uw doucheslang bespaart u veel water, dit kan oplopen tot 50 procent van uw waterverbruik! De ringetjes zijn tegenwoordig bij iedere bouwmarkt verkrijgbaar.

Leef Special

Dudok Wonen | Zomer 2021

.....
Duurzame plannen
.....

.....
Duurzame daden
.....

.....
Wat kunt u doen?
.....

**DUDOK
WONEN**

Duurzaam woordenlijstje

Biodiversiteit de hoeveelheid verschillende planten en dieren.

CO₂ koolstofdioxide, een broeikasgas dat in de lucht komt bij gebruik van fossiele brandstoffen, zoals olie en gas. Dit heet CO₂-uitstoot. Door meer CO₂ in de lucht stijgt de temperatuur op aarde. **CO₂-neutraal** er komt niet meer CO₂ in de lucht bij.

Energielabel geeft aan hoe zuinig een woning is, van A++ (zeer zuinig) tot G (niet zuinig).

Gasloos woningen die niet meer verwarmd worden door aardgas.

Hittestress het wordt extra warm in een omgeving met veel gebouwen en weinig groen als de zon schijnt.

Klimaatakkoord Parijs internationale afspraak om de opwarming van de aarde tegen te gaan.

Warmte-koudeopslag (wko) opslaan van bijvoorbeeld warm of koud water in de grond. Dit kun je later voor verwarming of koeling van woningen gebruiken.

Warmtepomp pompt relatief warm grondwater op voor verwarming van woningen.

Voorwoord

Duurzaamheid is nu een van de grote thema's voor woningcorporaties. Naast onze inzet voor betaalbaarheid, beschikbaarheid en leefbaarheid moeten we vol aan de bak om CO₂-uitstoot te verminderen. Op de kortere termijn is isoleren de grootste opgave. Een goed geïsoleerde woning hoort straks net zo bij de basiskwaliteit als schoon, heel en veilig. Maar daarna komt een nog ingewikkeldere uitdaging. Uiterlijk in 2050 moeten woningen van het gas af. Het dwingt ons tientallen jaren vooruit te kijken. Hoe maken we woningen geschikt voor duurzame energie? Het is een vraag die we niet alleen kunnen beantwoorden. We praten onder meer met gemeenten, die nu druk bezig zijn met hun regionale energiestrategie en hun visie op warmte. En we overleggen met bewoners. Bij hen merk ik veel energie om te participeren. Zij denken nu al goed mee over isolatieprojecten. Tekenend is ook het enthousiasme bij sommige Verenigingen van Eigenaren. Wat dat betreft is mijn blik op de toekomst zonnig: de energie om te verduurzamen is er. Het bewustzijn om te besparen ook. Door bijvoorbeeld elektrisch te rijden, ledlampen te gebruiken, het licht uit te doen en korter te douchen probeer ik persoonlijk mijn steentje bij te dragen.

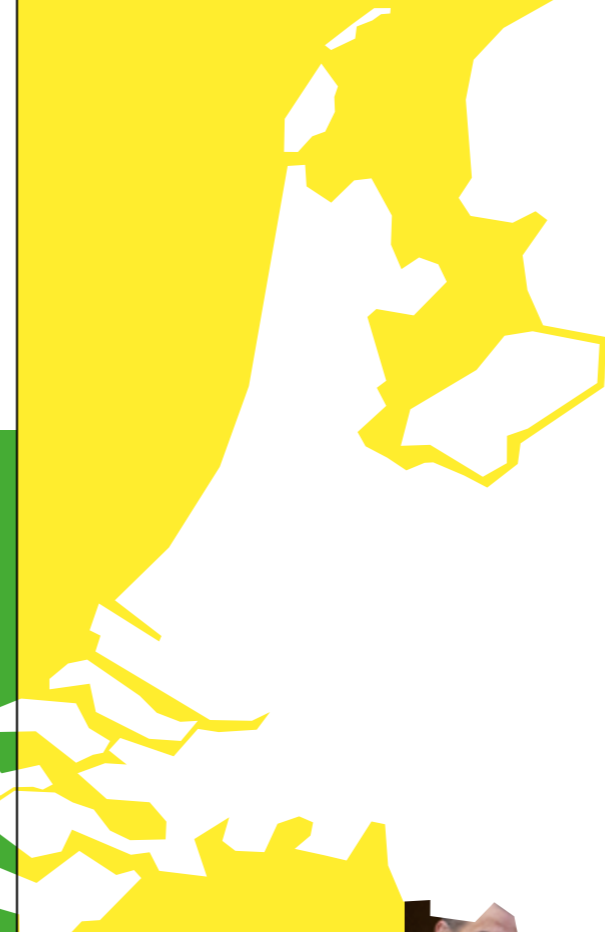
Harro Zanting
Directeur-bestuurder Dudok Wonen

Colofon

Redactie: Dudok Wonen | Teksten en concept: Bureau Hogeweg | Vormgeving: WIM Ontwerpers | Fotografie: Eye 2 Design |

Drukwerk: Drukkerij Goos | E-mailadres: info@dudokwonen.nl

Dudok Wonen streeft bij de productie van deze special uiterste zorgvuldigheid na. De uitgever aanvaardt echter geen aansprakelijkheid voor onjuistheden in deze uitgave. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen en/of gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Pagina 6

Pagina 4

Pagina 8

Inhoud

Licht op groen

Voorwoord 2

Duurzaam bezig

Onze visie 4

Duurzaam op de kaart

Onze projecten 6

Duurzaam doen

Hoe kunt u besparen 8

Duurzaam op de agenda

Wat doen gemeenten 10

Buitengewoon schoon

Initiatieven in de buurt 12

Pagina 10

Visie: hoe gaan we verduurzamen?

Onze visie lezen? Ga naar onze website en zoek op 'duurzaamheid'.

We moeten de opwarming van de aarde tegengaan. Daarom heeft Nederland afgesproken om de uitstoot van CO₂ te verminderen. Alle woningcorporaties helpen mee, zo ook Dudok Wonen. Hoe doen we dat?

'Eind 2019 hebben we onze visie op duurzaamheid vastgesteld', zegt Farish Manichand, programmamanager duurzaamheid. 'Hierin staan onze uitgangspunten om minder CO₂ uit te stoten. Met onze woningen stoten we CO₂ uit als we ze verwarmen met aardgas. Een belangrijke maatregel om de CO₂-uitstoot te verminderen is het goed isoleren van de woningen. Dan hebben we minder energie nodig. Daarnaast moeten we van aardgas overschakelen op schone, duurzame energie, afkomstig van bijvoorbeeld zon en wind.'

Eerst isoleren

Dudok Wonen start de verduurzaming met het goed isoleren van de woningen. 'Dat is een maatregel met direct resultaat: we besparen energie en geld en het wooncomfort verbetert. Hoe we overschakelen op duurzame energie, is iets waar gemeenten nu plannen voor maken. Als woningcorporatie sluiten we daarop aan.'

Bewonersgeluk

Verduurzamen gaat verder dan alleen energie besparen. 'Het gaat ook om duurzame materialen die we in onze woningen gebruiken en om een groene woonomgeving. Een groene woonomgeving draagt bij aan bewonersgeluk, wat in onze visie een belangrijk uitgangspunt is. Bewoners zijn sowieso belangrijk. We dragen allemaal bij aan verduurzaming en energiebesparing door ons gedrag. Of je nu in een verduurzaamde woning woont of nog niet.'

Bewoners betrokken

Input van bewoners is meegenomen in de visie. 'We hebben een enquête uitgevoerd', zegt Ciska Rutgers, senior communicatieadviseur. 'Daarin werd duidelijk dat bewoners verduurzaming belangrijker vinden als er ook aandacht is de voor de omgeving en als het wooncomfort erop vooruitgaat. De mogelijkheid om eigen keuzes te maken is ook belangrijk. Bijvoorbeeld om energie te besparen.' Nu het isoleren in volle gang is, wordt de visie praktijk. 'Per gebouw is dit maatwerk. We betrekken bewoners bij de precieze aanpak.'

Tip: groene oase

Tover uw balkon of dakterras om tot een groene oase. Met een minimoestuin, muren vol klimplanten, een nestkastje en een insectenhotel. Geniet van de gevleugelde bezoekers. Meer tips vind je op de website van Samen Sneller Duurzaam en Milieu Centraal.

'Als huurders konden we echt meepraten'

'We zijn vanaf het begin bij de visie betrokken', zegt Willy Nijboer, bestuurslid van de HuurdersBelangen-Vereniging (HBV). 'De focus op isolatie is heel goed. Belangrijk is dat de communicatie vóór isolatieprojecten goed is en dat bewoners ook tijdens de werkzaamheden een duidelijk aanspreekpunt hebben. Wat duurzame energie betreft wil Dudok Wonen een slimme volger zijn. Wat dat betekent, hangt af van het beleid van de gemeenten. Ik hoop dat de plannen getuigen van ambitie.'

Doen wat je zegt

Niet alleen in onze visie, ook in ons gedrag willen we duurzaam zijn. In ons kantoor, de Melkfabriek, scheiden we bijvoorbeeld het afval. Zo krijgen papier, plastic en glas een tweede leven. En van resten groente en fruit laten we compost maken. Papier gebruiken we overigens zo min mogelijk en alleen duurzaam. Hebben we een afspraak buiten de deur? Dan pakken we de fiets, een elektrische of hybride auto. Op den duur zullen al onze auto's elektrisch zijn.

Lees op pagina 6/7 hoe duurzaam ons gebouw is.

Hoe werken we nu aan een duurzame gebouwde omgeving? We lichten een paar voorbeelden uit.

Circulair vanbinnen

In Almere hebben we op een nieuwe locatie In Between Places geopend. De woningen zijn gestoffeerd met duurzame materialen. Zo zijn de gordijnen gemaakt van resten stof die de fabrikant anders zou weggooiden. Duurzaam atelier Mija uit Almere gaf deze uitdagende opdracht aan studenten en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ruig & Geroest, ook uit Almere, maakte de lampen in de woningen van oude defecte boilers.

Extra isolatie bestaande woningen

We willen in 2030 50 procent minder CO₂-uitstoot. Alle woningen die gebouwd zijn voor 1992 hebben hiervoor extra isolatie nodig. Dit zijn er ongeveer 4.250. Dat doen we door jaarlijks honderden bestaande woningen te isoleren: van dak, gevel en glas tot aan de vloer, inclusief ventilatie. Dat vermindert de energievraag en verhoogt het wooncomfort. We verwachten dat al onze woningen goed geïsoleerd zijn in 2030.

Nieuwbouw in het groen

Nieuwbouw is altijd gasloos. We zorgen voor duurzame energie met bijvoorbeeld zonnepanelen of warmte-koudeopslag (wko). In de planontwikkeling houden we ook rekening met groen, biodiversiteit, hittestress en afvoer van regenwater. Zo ontwikkelen we bijvoorbeeld een groene leefomgeving in Nieuw Zuid, boven op de parkeergarage. Er komt een rijke variatie van bloemrijke planten en grassen. Grote bomen steken door het parkeerdak. Zo ontstaat een plek waar het fijn toeven is voor mens én dier. En het houdt bij stevige regenbuien water vast.

Duurzaam monument

Dudok Wonen heeft een aantal monumentale gebouwen. Ook die willen we verduurzamen. Zoals De Orchidee, een voormalig ziekenhuis in Hilversum. Hier hebben we duurzaam cultureel erfgoed van gemaakt, compleet gasloos. Zonnepanelen mochten alleen op de nieuwbouw. Alle woningen hebben een eigen warmtepomp, voor duurzame warmte én koeling. Ze zijn supergoed geïsoleerd. Van energielabel E zijn ze naar A++ gegaan.

Zoek op 'Orchidee' op onze website voor informatie in woord en beeld.

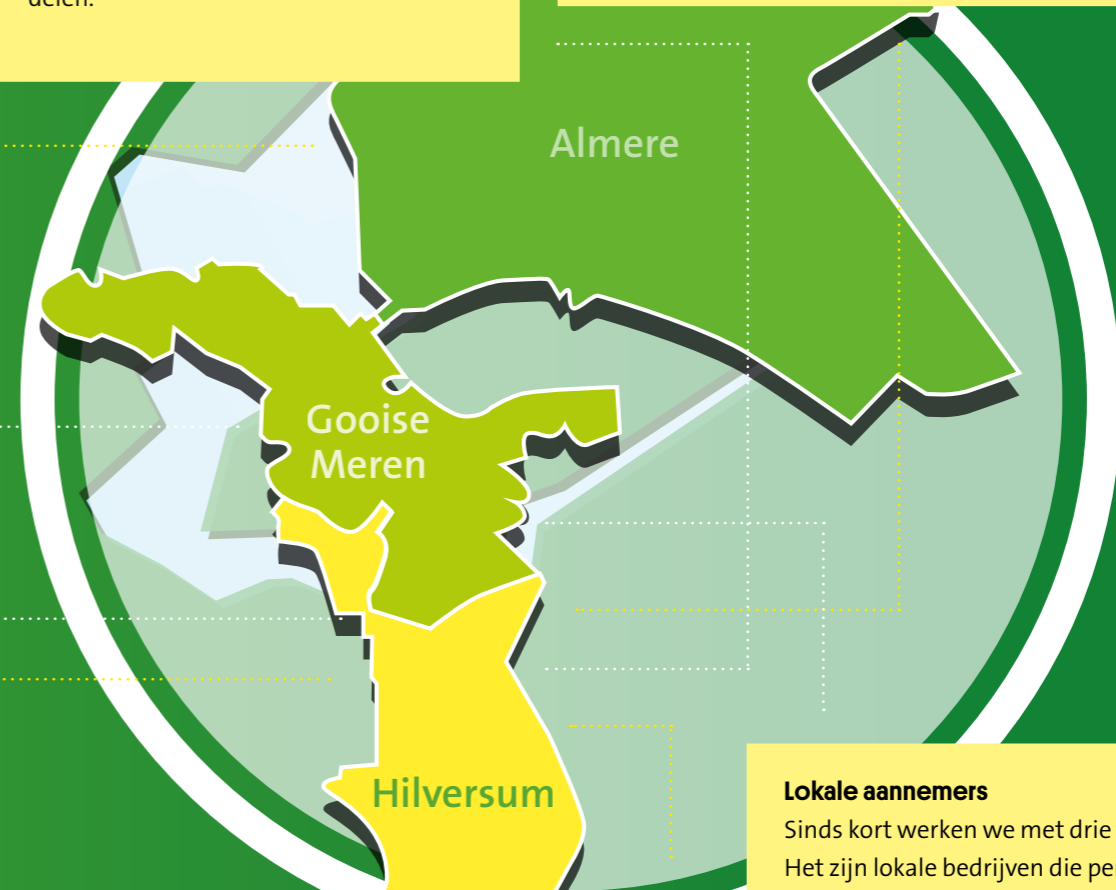
Duurzaam materiaal

Bij duurzame woningen horen duurzame materialen. We gebruiken hout met een zogeheten FSC-keurmerk. Zo weten we dat het komt van bossen die verantwoord beheerd zijn. We plaatsen keukens van ecologisch en milieuvriendelijk materiaal. En voor de grootschalige verduurzaming van onze eengezinswoningen gebruiken we minerale wol als isolatiemateriaal: duurzaam en zonder chemische bestanddelen.

Leegstand met inhoud

Leegstand en duurzaamheid kunnen hand in hand gaan. Een voorbeeld is de voormalige Philipswinkel aan de Larenseweg. Er staan zes 'tiny houses' die (bijna) zelfvoorzienend zijn. Het voormalige winkelgebouw is met oude bouwmaterialen een verzamelplaats van duurzame bedrijfjes geworden. Met hulp van leegstandsorganisatie LOLA draait Marileen Fabels dit project onder de naam 'Vonk in de wijk'. Want ook omwonenden worden bij activiteiten betrokken.

Bezoek www.vonkindewijk.nl.

Zuinig huishouden

Ons kantoor in de Melkfabriek vergeten we niet bij de verduurzaming. Op de binnengalerij van de woningen, in de parkeergarage en in onze kantoor- en vergaderruimten hebben we bewegingsmelders geplaatst. Alleen als iemand er is, gaat de verlichting aan. De parkeergarage wordt energiezuinig verlicht door ledlampen. Energiezuinig zijn ook de jodiumlampen in de grote hal. Stroom voor onze bedrijfsvoering halen we uit 240 zonnepanelen op het dak. De warmte komt onder meer van een wko-installatie (voor warmte-koudeopslag).

Lokale aannemers

Sinds kort werken we met drie vaste aannemers. Het zijn lokale bedrijven die per gebied onderhoud uitvoeren: het gaat om niet-planbare werkzaamheden. Zo willen we onze dienstverlening verbeteren. Als u belt voor een kapotte douche, kan de installateur ook uw cv checken. En omdat hij de woningen in het gebied kent, heeft hij meteen de goede spullen in zijn busje. Zo hoeft hij minder te rijden. En dat is ook goed nieuws voor het milieu.

Tip: fleurige gevel

Een paar tegels eruit, de grond verbeteren en bloeiende planten erin. Zo snel legt u een tuintje aan tegen uw gevel aan de straatkant. Fleurig en heel fijn voor vogels en nuttige insecten. Kijk op de website van uw gemeente wat mogelijk is.

Ga voor actuele informatie naar 'Projecten' onder 'Over Dudok Wonen' op www.dudokwonen.nl.

Tip: nuttig regenwater

Vang regenwater op voor in de tuin. Hiermee kun je je planten water geven en bespaar je kostbaar drinkwater.

Vraag: hoe bespaar ik energie?

Weet u wat zo leuk is aan duurzaam wonen? U heeft het grotendeels zelf in de hand. Of uw woning geïsoleerd is of nog niet, u heeft direct invloed op uw energierekening en uw wooncomfort.

Mag ik zonnepanelen op mijn dak?

Hermon Kidane, medewerker Woonzaken: 'Als bewoner in een appartementengebouw heeft u die mogelijkheid niet. Woont u in een gezinswoning? Dan mag dit alleen onder bepaalde voorwaarden. Bespreek uw plannen voor zonnepanelen eerst met ons. Zo nemen we de voorwaarden met u door.'

Hoe stel ik mijn cv-ketel zuinig in?

Arjen Binkhorst, opleidingscoördinator bij Bonarius Bedrijven: 'Energiezuinig verwarmen begint bij uw thermostaat. Zet die overdag niet te hoog. 's Avonds, één uur voordat u naar bed gaat, kunt u de thermostaat maximaal 5 graden lager zetten dan overdag. Maak het niet kouder, anders duurt het lang voordat uw woning 's morgens weer is opgewarmd. Ook kan in koude woningen vocht ontstaan. Heeft u een cv-ketel die ouder is dan twaalf jaar? Dan kunt u overwegen om die in te stellen op 60 graden. Tenzij het heel koud is buiten. Bij modernere cv-ketels hoeft u dit niet te doen. Die werken al energiezuinig.'
Bel voor vragen Bonarius: (088) 115 13 13.

Mijn woning is verduurzaamd met een nieuw ventilatiesysteem. Hoe ga ik daarmee om?

Wouter Weijer, senior projectleider: 'Veel mensen denken dat niet-ventileren stookkosten bespaart. Maar dat is niet zo. Als u niet ventileert, wordt de lucht binnen vochtig. Het duurt langer en kost meer energie om die lucht op te warmen. Het ventilatiesysteem in uw verduurzaamde woning heeft een automatische stand. Het voorkomt vocht en schimmel in huis en gaat alleen aan als het CO₂-gehalte binnen te hoog is. Dan zorgt het voor verse lucht met voldoende zuurstof. Dat is goed voor uw gezondheid. Voor goede ventilatie zijn sommige deuren in uw woning iets verkort. Er zitten zelfregulerende roosters in de kozijnen die bij veel wind dicht gaan.'

Extra tips? Kijk op:

www.bonarius.com/energie-besparen
www.milieucentraal.nl/energie-besparen/snelle-bespaartips
www.regionaalenergieloket.nl

Webinar

Na de zomer organiseert Dudok Wonen samen met energiecoöperaties HilverZon en Wattnu een webinar om u te helpen energie te besparen. **Meer informatie volgt via de Digileef.**

Een coach om energie te besparen

U wilt meer comfort en op uw energierekening besparen. Ook in een goed geïsoleerde woning is dat belangrijk. Maar hoe pakt u dat slim aan? Welke maatregelen zijn er en wat leveren ze op? Een gecertificeerde, vrijwillige energiecoach, zoals Isabella van Horssen, kan antwoord geven.

Behalve energiecoach is Isabella coördinator bij Wattnu. 'We zijn een club actieve medebewoners in Gooise Meren. Met onze energiecoöperatie willen we alle inwoners van Gooise Meren de mogelijkheid geven om zelf duurzame stappen te zetten voor een schone toekomst. De meest duurzame energie is de energie die je niet verbruikt. We maken mensen bewust hoe je energie kunt besparen. Daarnaast is isoleren en ventileren heel belangrijk. Ook voeren we projecten uit om duurzame energie op te wekken, om te isoleren, wat woningcorporaties doen voor hun huurders, en werken we mee om van het aardgas af te gaan.'

Dertig energiecoaches

Wattnu heeft ongeveer dertig actieve energiecoaches. 'Het zijn opgeleide vrijwilligers die in een gesprek een-op-een advies geven. Mijn ervaring is dat mensen wel energie willen besparen, maar vaak niet weten waar te beginnen. Dan werkt het heel verhelderend als samen met een onafhankelijke energiecoach een plan van aanpak wordt gemaakt die past bij jouw situatie. Per huishouden is dat anders.'

Waardebonnen

Naast een (online) adviesgesprek met een energiecoach en energietips kan bij Wattnu een waardebon van 50 euro door bewoners van Gooise Meren worden aangevraagd. 'Daarmee is de eerste stap snel gezet naar bijvoorbeeld ledlampen, een douchetimer of andere producten om energie te besparen.'

Woont u in Gooise Meren? Ga voor tips en een (online) energiegesprek naar www.wattnu.org/waardebon.

Op een zonnige toekomst

Als het aan onze gemeenten ligt, mag de zon flink gaan schijnen. Plan is om de komende tien jaar tien keer zo veel zonne-energie op te wekken. Daarnaast voeren ze nauw overleg met ons om woningen gasloos te verwarmen.

Verduurzamen lukt alleen als we samenwerken. Van bewoners en bedrijven tot overheden en energiebedrijven. Samen werken we aan een zogeheten regionale energiestrategie (RES). In een RES staat hoe we binnen de regio het beste duurzame energie kunnen opwekken. 'In de deelregio Gooi en Vechtstreek zetten we vooral in op zonnestroom', zegt Marjolein van Dongen, beleidsadviseur duurzaamheid van de gemeente Hilversum. 'Windmolens in onze heidegebieden zien de gemeenteraden niet zitten.'

Haalbaar en betaalbaar

'Hilversum werkt ook aan een visie om de woningen van het aardgas af te halen', zegt Marjolein. 'Belangrijke uitgangspunt is dat woningen eerst goed zijn geïsoleerd om de energie te besparen. En het gasloos maken moet ook haalbaar en betaalbaar zijn.' Krijn Janssen, beleidsadviseur wonen, heeft veel contact met woningcorporaties. 'Samenwerken is heel belangrijk omdat zij een derde van de woningen bezitten. Hoe kunnen we bijvoorbeeld de verduurzamingsplannen van Dudok Wonen slim afstemmen op onze plannen? En hoe delen we kennis: denk aan het verduurzamen van monumentale panden zoals De Orchidee?'

Woonlasten

De gemeente heeft afspraken gemaakt met woningcorporaties om te verduurzamen. Krijn: 'Dan gaat het om het energiezuinig maken van woningen. Maar ook om het opwekken van zonne-energie. We letten daarbij op de impact voor de huurders. Wat gebeurt er met woonlasten als woningen worden verduurzaamd? Ook hier geldt: we verduurzamen haalbaar en betaalbaar.'

Meer weten? Ga naar www.hilversum.nl en klik na 'Inwoner' en 'Bouwen en wonen' op 'Duurzaamheid'.

Circulair en groen

Een duurzame toekomst heeft niet alleen met energie te maken. We kijken ook naar onze woningbouw. Hiervoor gebruiken we zo min mogelijk materiaal. En we proberen het zo veel mogelijk te hergebruiken. Circulair bouwen heet dat.

Voor een duurzame woonomgeving besparen we water en benutten we zo veel mogelijk duurzaam water, zoals regen. Ook geven we ruimte aan natuur, regenwaterafvoer en biodiversiteit. Want groen maakt mens en dier gelukkig.

Profiteren van zonne-energie?

Wilt u als huurder ook profiteren van zonne-energie? Dat kan. Sluit u bijvoorbeeld aan bij een lokale energiecoöperatie, zoals HilverZon of Wattnu.

Een energiecoöperatie bestaat uit een club mensen. Zij zoeken geschikte locaties, zoals platte daken van grote gebouwen. Daar plaatsen ze grote aantallen zonnepanelen. U kunt meedoen door één of meer panelen te betalen. Het voordeel is dat u niet meteen veel geld kwijt bent aan een eigen installatie op uw dak. De energie die uw panelen opwekken, krijgt u gratis. Gebruikt u meer energie? Geen punt. Via het energiebedrijf ontvangt u de extra stroom tegen het reguliere tarief.

Naar CO₂-neutrale woningen

2015

In 2015 is het klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Afspraak is om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden.

2018

Dudok Wonen start met het isoleren van woningen. Jaarlijks zijn honderden woningen aan de beurt. Nieuwbouwwoningen zijn voortaan aardgasvrij.

2021

De gemeenten stellen hun 'warmtevisie' vast. Hoe kunnen woningen verwarmd worden zonder aardgas te gebruiken? Eis nieuwbouwplannen: gebouwen moeten bijna energie neutraal zijn*

2023

Alle woningen hebben gemiddeld energielabel B.

2030

We hebben al onze woningen goed geïsoleerd. Zo dragen we ons steentje bij om in Nederland 50% minder CO₂ uit te stoten.

2050

We stoten geen CO₂ meer uit. We gebruiken geen aardgas meer om onze woningen te verwarmen en om te koken.

* (weinig energie vragen en hernieuwbare energie gebruiken)

Tip: zacht water, zacht prijsje

Waterontharders voor de kleine beurs vindt u via internet. Aanbrengen is eenvoudig, nabij de watermeter. Minder kalk in uw water, op uw tegels en in uw apparaten.